

El crit ofegat de l'altra Algèria

Més enllà de les matances i la falsa alternativa entre militars i integrisme islàmic, a Algèria hi ha pendent de solució un problema molt important, el de la comunitat amazigha, mal anomenada berber.

A la tercera no falla. La sentència s'ha complert fatalment en el cantant i militant amazigh, Lounès Matoub, assassinat el juny d'enguany en una emboscada a la seva Cabília natal. Els anys 80, l'ídol d'una bona part de la població amazigha d'Algèria i França va viure la repressió del poder contra la "Primavera cabiliana"; el 1994, en l'auge de l'integrisme armat, el van segrestar durant dues setmanes. Aquest 25 de juny, just deu dies abans de l'aprovació de la llei d'arabització del país, queia sota les bales en un revolt de carretera. La seva vida és un bon exemple del suplici infligit a la població amazigha d'Algèria.

"Nosaltres som àrabs, àrabs, àrabs!", insistia a dir el futur president d'Algèria Ben Bella, durant la lluita per la independència del país. Les seves paraules eren rebudes a París com dards verinosos, i amb impotència per la població amazigha d'Algèria. Tot d'una van caure en l'oblit les històriques revoltes de la Cabília, la regió amazigha tradicional, contra tot invasor, i la llengua ta-

mazight va passar a ser "una invenció colonial" i un factor de desestabilització als ulls del nou règim del Front d'Alliberament Nacional (FLN) algerià, declarat àrabo-musulmà en la constitució del 1963. Justificant-se en la tímida promoció del tamazight durant l'è-

ciós Huari Boumédiène va posar en marxa, el 1965, un ambiciós pla lingüístic per a l'administració, la justícia i l'escola, que implicava, a més, la prohibició expressa del tamazight. Un dels primers errors de base del nou règim va ser, precisament, d'exaltar la "uniformitat"

ARXIU

cultural del país contra una realitat força més complexa: un quart de la població amazighòfona, unes elits francòfones i la resta d'algerians d'expressió magribina (àrab d'Algèria). El referent centralista heretat de París havia arrelat en l'FLN.

El desvetllament amazigh. A mitjan anys 80 el renaixement, de primer cultural i després polític, de l'anomenada "Primavera cabiliana" va ser un toc d'atenció a les autoritats sobre l'abandonament institucional del tamazight. La resposta del règim va ser, a

curt terme, la repressió i l'empresonament dels principals activistes cabilians, entre ells el jove Lounès Matoub. Però, a llarg terme, la situació va desembocar en la legalització dels partits polítics (novembre del 1989) i en la convocatòria dels primers comicis lliures. Les eleccions municipals del 1990, a part representar l'accés del Front

L'últim disc de Matoub, un al·legat contra l'Algèria segrestada pels violents. La cançó estrella, "Lettre ouverte au pouvoir", carrega de valent contra el poder algerià i els integristes, amb l'himne nacional algerià (Kassamane) de fons.

poca colonial francesa, que tenia per objectiu de debilitar l'àrab, i per extensió l'islam, al Petit Magrib, el nou govern algerià va atorgar-se carta blanca per rearabitzar el país.

Els primers passos de la llei de generalització de l'àrab clàssic, aprovada el 5 de juliol passat, daten d'aquella època, quan el sedi-

R. PUCHADES

Islàmic de Salvació (FIS) a les principals poblacions, també van fer aparèixer dues forces cabilianes amb voluntat d'incidir en la vida política algeriana. D'una banda, el Front de Forces Socialistes (FFS), d'Hocine Aït Ahmed, amb tradició a la Cabília des del 1963, i el jove Reagrupament per la Cultura i la Democràcia (RCD), del doctor Saïd Sadi.

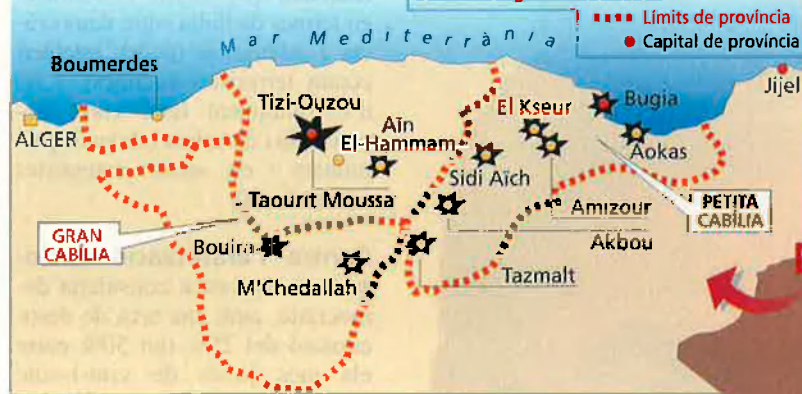
És precisament aquesta cultura i democràcia el signe distintiu de les dues formacions respecte a l'ampli ventall de partits sorgit arran dels moviments pseudo-democratitzadors que sorgeixen a Algèria cap a la fi dels 80. Des de la Cabília, la lluita per la defensa de la cultura amazigha exigeix la neteja del règim algerià, instal·lat en uns vicis autoritaris —deguts a trenta anys de partit únic— perillosos amb vista al futur.

Tanmateix, la victòria islamista en la primera tanda de les generals del desembre del 91 marca un tombant a la Cabília i a Algèria. La discutida decisió presa per l'aparell estatal de desconvocar les eleccions per evitar el previsible ascens del FIS només fou superada pel vergonyant silenci de París i la resta de cancelleries europees al cop d'estat soterrat que va imposar Mohamed Boudiaf. L'anul·lació de les eleccions i la il·legalització del FIS, amb la guerrilla consegüent dels sectors islàmics més represaliats, va obrir una esclatxa important (fins ara insalvable) en el moviment polític d'arrel amazigha.

En la doble via per a resoldre l'integritat armat, la del diàleg o de l'anihilació física de tots els mutjahidins, l'FFS d'Aït Ahmed va optar per la via dialogant i l'RCD de Sadi va aferrar-se a la solució eradicadora, defensada sense concessions per la plana major de l'exèrcit com a poder a l'ombra. Aquestes diferències van impossibilitar l'entesa entre aquestes dues formacions de base cabiliana i, en conseqüència, va descartar tota acció conjunta per reclamar els drets de la població amazigha. En l'àmbit estatal, la col·laboració també va ser nul·la: així ho demostra la fallida plataforma de

LES REVOLTES A LA CABILIA

Nombre de parlants de tamazight: 25%-30%
Població algeriana: 30.000 h.

Roma del gener del 95, boicotada tant pel Reagrupament Nacional Democràtic governamental de Liamine Zéroual com per l'RCD, en què la majoria de formacions algerianes, entre les quals l'FFS, van reclamar l'obertura del diàleg amb el FIS.

L'arabització és una mà estesa dels militars als sectors islamistes moderats del govern per legitimar-ne la posició.

Mar de dubtes en un oceà de sang. "El drama algerià és incompreensible". Aquesta màxima s'ha imposat entre els analistes internacionals, que no saben on agafar-se per entendre el que passa a Algèria. Però una repassada superficial d'aquests darrers anys en aquest país de trenta milions d'habitants permet d'entreveure les llavors d'un conflicte que ja ha costat cent mil morts.

Cal remuntar-se a la dècada dels 80, caracteritzada per la caiguda del preu del petroli, pel creixement demogràfic exponencial i pel fracàs del règim de partit únic. Aquestes tres grans crisis van

col·lapsar l'estat, i els serveis socials que prestava foren hàbilment assumits pels sectors islamistes, ben arrelats a les universitats i a les mesquites. Les victòries del FIS a les municipals del juny del 1990, i sobretot a les legislatives de final del 91, eren cosa feta. Des d'Europa esgarriava la idea de negociar amb un govern islàmic algerià els sucosos contractes de gas i petroli o les inversions industrials milionàries (entre les quals es destaca en importància l'espanyola). I seguir a ulls clucs l'axioma que la democràcia va renyida amb la religió ha estat un dels errors més greus d'Occident en la seva anàlisi d'Algèria, perquè ha significat fer els ulls grossos a les actituds eradicadores i autoritàries contra el fantasma islàmic.

És cert que el missatge del FIS sobre la necessitat de tallar lligams amb els sistemes estatals occidentals heretats del colonialisme, del tot inservibles per a satisfer les necessitats i les aspiracions dels pobles àrabs, donava peu als temors europeus, però també és veritat que la queixa del partit de Madani no anava tan desencaminada. Els poders algerians postcolonials van optar per un model mixt en franca decadència a la resta del planeta: un sistema socialista sobre una estructura centralista i jacobina, vertebrada al voltant de la unitat (una llengua, una administració, una cultura, un país).

L'altre problema que llasta Algèria és l'obsessió de tots els governs del règim nacional-militar de preocupar-se únicament de la policia,

La majoria de membres del govern de Liamine Zérroual, impulsors de la darrera llei de generalització de l'àrab clàssic, tenen dificultats per a parlar-lo i envien els fills a l'escola francesa. La nova legislació lingüística no parla de l'exèrcit, on es continuarà parlant la *langue* colonial.

l'exèrcit, el partit i la religió; en resum, dels estaments que podrien organitzar un cop d'estat. La gestió de l'administració pública, el paper de la dona en la societat, l'ensenyament i el creixement demogràfic han quedat sempre en últim terme de l'acció de govern.

Algèria, amb trenta-sis anys d'independència, no ha estat capaç de crear una cultura d'estat i la política militarista en vigor no té garanties de futur, malgrat que Europa continui equiparant els governants algerians amb els hereus de la revolució anticolonial i socialista, i els doni carta blanca en la guerra sense quarter contra els "terroristes". El recentíssim informe de l'ex-president portuguès Mário Soares sobre la realitat de la violència a Algèria per a les Nacions Unides n'és un trist exemple.

Alger somriu davant el discurs, per ara dominant en la comunitat internacional, que descriu el conflicte en termes de lluita entre democràcia i islamisme (poder establert contra terroristes islàmics), i no d'enfrontament total entre democràcia i dictadura (abonada pels militars i els sectors integristes més radicals).

Contra l'arabització exclouent. En cap estat considerat democràtic, amb una taxa de desocupació del 25% (un 50% entre els més joves de vint-i-cinc anys), on els diputats debaten l'augment de sou i on cada dia les xifres de morts civils degudes a la violència militar o integrista són

Hi ha qui ha vinculat l'assassinat de Matoub als intents del govern de fer bascular la Cabília cap a la lluita antiterrorista.

més altes, no es consideraria prioritària la imposició d'una llengua, en aquest cas l'àrab clàssic, que ja fa catorze segles que s'hi desenvolupa. Excepte a Algèria. En aquest context desencorçador cal emmarcar l'aprovació, el 5 de juliol passat, coincidint amb el trenta-sisè aniversari de la independència, de l'última llei d'arabització total d'un país que, dissortadament, s'entesta a negar la seva riquesa cultural (àrab algerià, tamazight i francès) a còpia de lleis exclouents, revengistes i discriminatòries. L'arabització, en tot cas, permet al govern d'emascarar la manca de voluntat per a superar la greu crisi i, alhora, és una mà estesa del poder real dels militars als sectors islamistes moderats, conservadors i nacionalistes que formen la

coalició governamental, amb la intenció de legitimar-ne la posició, cada vegada més contestada. Coincidència o intencionalitat, just dues setmanes abans de la llei, el 25 de juny, era abatut per bales integristes, segons la versió oficial, el cantant, militant i mite cabilià Lounès Matoub, prop de Taourirt Moussa, el seu poble natal. La incògnita sobre els responsables de l'assassinat encara és més gran que no la del confús segrest de què fou víctima el 1994 (des de llavors vivia a França), perquè la seva aferrissada defensa de l'amazighitat i la laïcitat, des de la seva militància a l'RCD, el col·locava en el punt de mira dels violents de l'un i l'altre bàndol. Els rumors d'aquells dies parlaven d'una acció d'un clan de les forces armades per sondar la població cabiliana amb vista a l'aplicació de la llei d'arabització o, fins i tot, d'un intent de fer bascular definitivament la Cabília cap a la lluita antiterrorista (és una de les regions amb més grups d'autodefensa —armats pel govern— contra els integristes), en què el poder central podria actuar d'àrbitre i no de participant. En tot cas, els joves amazighs que van ocupar els carrers per protestar contra la mort del cantant van dictar la seva pròpia sentència: els crits de "poder assassí" i "generals assassins", així com la destrucció dels senyals en àrab i els edificis oficials de Tizi Wezzu, la capital de la Cabília, no deixaven lloc a dubtes sobre l'objectiu últim de les ires populars. En el fons, era un clam en favor d'una veritable democràcia a Algèria, que no exclouï els cabilians. Saïd Sadi apuntava en una entrevista: "El reconeixement del poble amazigh és un dels requisits per a resoldre el complex problema que té plantejat ara mateix l'estat algerià". Mentrestant, tres dècades després de la crida de Ben Bella, a les manifestacions de Tizi Wezzu, Alger i París ressona a l'uníson: "*Nous ne sommes pas des arabes!*"

Albert Balanzà / Martí Crespo